

Наталія Бакуліна,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання мов національних
меншин та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки Національної
академії педагогічних наук України

Єврейське мистецтво як інтегральна складова змісту багатомовної освіти

Україна – полікультурна та багатомовна держава, на теренах якої проживає понад 130 етнічних спільнот, кожна з яких має власні культурологічні, лінгвокультурологічні та соціокультурні особливості. Урахування цих особливостей, добір і розроблення змісту багатомовної освіти у процесі навчання має стати одним із пріоритетних завдань сучасної освітньої політики, зокрема мовної, за для збереження та розвитку культурного та багатомовного розмаїття українського суспільства.

Підтримка етнокультурної, мовної та конфесіональної самобутності корінних народів і національних меншин України гарантується Конституцією України (розділ 1, стаття 11) [15]. Крім того, існує ряд законодавчих актів і міжнародних рекомендацій щодо запровадження освіти національних меншин, зокрема, багатомовної освіти [5] – [14]; [16] – [19]. Водночас є нагальна потреба в осмисленні науково-методичних засад реалізації багатомовної освіти й її упровадження в освітню практику.

Метою цих тез є розгляд одного з аспектів – застосування «мови мистецтва» як інтегральної складової змісту багатомовної освіти на прикладі використання різних жанрів єврейського мистецтва у практиці навчання. Адже саме «мова мистецтва», її жанрова багатогранність і

символізм є ефективним інструментом для пізнання та розкриття культурних кодів і взаємовпливу мов і культур навіть на рівні підсвідомості, без глибоких знань і комунікативних умінь з тієї чи іншої мови.

Так, у *підручниках з початкового навчання мови іврит для 1-3 класів закладів загальної середньої освіти* поряд із мовним і мовленнєвим програмовим матеріалом дібрано *ілюстративний матеріал на прикладі обрядових речей – витворів єврейського декоративно-прикладного мистецтва*, створених на теренах України, що зберігаються в українських музеях (Музеї історичних дорогоцінностей м. Києва, Львівському музеї етнографії та художнього промислу АН України) та *живопису* (до єврейських традиційних свят Шабат, Ханука, Пурім), *фольклорні та літературні тексти (казки, вірші)*, зокрема письменників і письменниць, поетів і поетес, народжених в Україні (Х.-Н. Бялік, Л. Кіпніс, А.-А. Пінкерфельд, М. Ялан-Штекеліс) [1; 2; 3]. Робота з цими матеріалами забезпечуватиме як внутрішньо-предметну, так і міжпредметну інтеграцію змісту освіти з метою формування наскрізних і предметних компетентностей учнів.

Крім того, унікальні матеріали про культурне життя єврейських громад України представлено у *посібнику для учнів ліцеїв «Сторінки єврейського мистецтва України»* [4]. Вони сприятимуть розширенню усвідомлення полікультурності нашої держави, культурної обізнаності щодо особливостей і взаємовпливу культур, формуванню національної ідентичності та можуть бути застосовані як у навчанні окремих навчальних курсів, так і для здійснення інтегрованого навчання та забезпечення міжпредметних зв'язків предметів гуманітарного циклу.

Зміст даного навчального посібника детально знайомить учнів зі світом єврейської історико-культурної спадщини на теренах України від давніх часів до сьогодення. Запропонований посібник набуває виняткової

актуальності та цінності як унікальне зібрання багатогранного єврейського мистецтва та його розвитку саме на українських землях. Матеріал посібника включає теми, що ілюструють різні види та стилі мистецтва, розкривають як взаємовплив традиційної та сучасної єврейської культури, так і взаємозв'язок української й єврейської культур.

Зміст посібника має значний потенціал для освітньої формальної та неформальної діяльності різних типів – уроків, занять, проєктів, виставок, презентацій, доповідей, досліджень тощо. Тому даний посібник можна використовувати під час викладання як окремого елективного курсу за вибором, так і як додатковий навчальний матеріал в рамках інших гуманітарних дисциплін як в ліцеях із єврейським етнокультурним компонентом, так і в профільній школі. Крім цього цей матеріал стане в нагоді для неформальної освіти – під час підготовки й організації культурно-мистецьких заходів, майстер-класів, експедицій, таборів, літніх шкіл тощо.

Вкрай важливим на нашу думку є також **освітня краєзнавча діяльність**, яка сприяє формуванню багатомовності та полікультурності здобувачів освіти. У представленій доповіді ми презентували зразки єврейської матеріальної культурної спадщини Буковини та Галіції, зокрема м. Чернівці та м. Вижниця, зосередивши увагу на декоративно-прикладному мистецтві, друкарстві, творах живопису, архітектурі, епіграфіці й відомих постатях, які мали значний вплив на розвиток як єврейського, так і українського, і світового мистецтва, та залишаються взірцями й донині. Крім того, висвітлили позитивний досвід реалізації міжкультурних освітніх проєктів, спрямованих на духовне мовно-культурне збагачення особистості.

Представлені наукові розвідки стосуються тільки окремих шляхів щодо вирішення однієї з проблем конструювання змісту багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти України.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в теоретичному й технологічному розробленні концептуальних засад і прикладних проблем формування багатомовності та багатокультурності як джерела пізнання та розширення світогляду, формування ціннісних орієнтирів, ключових і предметних компетентностей та подальшої імплементації в змісті профільних та інтегрованих освітніх курсів.

Список використаних джерел

1. Бакуліна Н. В. Мова іврит, 1 клас : підр. для загальноосвіт. навч. закл. із навч. укр. мовою. Київ : Пед. думка, 2012. 128 с. : іл. URL: http://undip.org.ua/news/library/pidruchniki_detail.php?ID=1073 (дата звернення: 20. 09. 2020)/
2. Бакуліна Н. В. Іврит : підр. для 2 кл. закл. заг. сер. осв. Чернівці: Букрек, 2019. 144с.: іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717034/1/ivryt_new_x.pdf
https://lib.iitta.gov.ua/717034/2/ivryt_22pv.pdf (дата звернення: 20. 09. 2020).
3. Бакуліна Н. В., Яковлева О. М. Іврит : підр. для 3 кл. закл. заг. сер. осв. Чернівці : Букрек, 2020. 144 с. : іл. URL: https://lib.iitta.gov.ua/721667/1/IVRIT_3_Bakulina.pdf (дата звернення: 20. 09. 2020).
4. Бакуліна Н., Риндюк Н., Уманська А. Сторінки єврейського мистецтва України : навч. посіб. для учнів ліцеїв. Київ : Дух і літера, 2018. – 256 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717682/1/2_%D0%84%D0%92%D0%A0-%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A6%D0%A2%D0%92%D0%9E.indd%20FINAL-compressed.pdf (дата звернення: 20. 09. 2020).
5. Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту і Пояснювальна записка. Жовтень 1996. URL: <https://www.osce.org/uk/hcnm/32194?download=true>. (дата звернення: 18. 09. 2020).

6. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318. (дата звернення: 18. 09. 2020).
7. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>. (дата звернення: 30. 09. 2020).
8. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-rovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>. (дата звернення: 30. 09. 2020).
9. Документ Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЄ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_082. (дата звернення: 18. 09. 2020).
10. Європейська Хартія регіональних мов або мов національних меншин. Страсбург, 5 листопада 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014#Text (дата звернення: 18. 09. 2020).
11. Закон України «Про національні меншини в Україні». № 2492-ХІІ. – Київ, 25 червня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12#Text> (дата звернення: 18. 09. 2020).
12. Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин». № N 703/97-ВР. – Київ, 9 грудня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18. 09. 2020).
13. Закон України «Про ратифікацію Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин». № N 802-ІV. – Київ, 15 травня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-15#Text> (дата звернення: 18. 09. 2020).

14. Закон № 2145-VIII Про освіту. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/paran186#n186>. (дата звернення:
18. 09. 2020).

15. Конституція України. URL:
<https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i> (дата звернення: 18. 09. 2020).

16. Люблянські рекомендації щодо інтеграції різноманітних суспільств Листопад 2012р. URL:
<https://www.osce.org/uk/node/396689?download=true>. (дата звернення: 18. 09. 2020).

17. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 30. 09. 2020).

18. Проект Державного стандарту базової середньої освіти. URL:
<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>. (дата звернення: 18. 09. 2020).

19. Рамкова Конвенція про захист національних меншин. Страсбург, 1 лютого 1995 року. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055. (дата звернення: 18. 09. 2020).